

نقد مقاله

دکتر سید وحید شریعت^۱

در شماره اخیر فصلنامه تازه‌های علوم شناختی (پاییز ۱۳۸۲) مقاله ارزشمند سرکار خانم دکتر رحیمی موقر و همکاران را مطالعه نمودم که حاوی نکات بسیار آموزنده و جالبی بود. با اینکه در کشوری بسیار حادثه‌خیز زندگی می‌کنیم، متأسفانه مطالعاتی از این دست، بر روی جمعیت آسیب دیده از سوانح و صدمات کمتر صورت می‌گرفته است، ولی زلزله بم به همان اندازه که در سایر کشورهای جهان نمود پیدا کرد، توجه پژوهشگران را نیز به خود جلب نمود. البته این مسئله می‌تواند تا حدی نیز مربوط به افزایش توجه عمومی به پژوهش و افزایش قابل ملاحظه تعداد مقالات منتشر شده در کلیه زمینه‌های علمی و از جمله بهداشت روان در سال‌های اخیر (شریفی و همکاران، ۱۳۸۲) بوده باشد.

در این مقاله به خوبی وضعیت اعتیاد قبل و بعد از زلزله در ساکنین و حادثه دیدگان زلزله مورد بررسی قرار گرفته است. البته با مشاهده عنوان و چکیده مقاله انتظار می‌رفت که در متن مقاله و به خصوص در قسمت مربوط به نگرش وابستگان به مواد افیونی در مورد تأثیر اعتیاد بر تحمل خسارات ناشی از زلزله و در بحث مقاله به بررسی اثرات روانشناختی (اعم از محافظتی یا تشدید کننده) مصرف مواد افیونی بر نحوه تحمل مصرف‌کنندگان و نوع و نحوه کنارآیی این افراد پرداخته شود، ولی ملاحظه می‌شود که نویسندگان بیشتر به طرح اثرات فیزیکی مصرف مواد بر افراد، از قبیل اثر بر روی بیدار نگه‌داشتن یا بر عکس کاهش انرژی و غیره پرداخته‌اند. لذا به نظر می‌رسد اثر مصرف مواد بر تحمل خسارات

(اثر روانشناختی) از اثر آن بر میزان خسارات (خسارات مالی و جانی وارد بر سایر افراد) تفکیک نشده است، اگرچه پرداختن به هر دو مطلب شایسته و در خور توجه می‌باشد. به نظر حقیر در نظر قرار دادن این مسأله در پژوهش‌های بعدی می‌تواند کمک کننده باشد.

منبع

شریفی، و.، رحیمی موقر، ا.، محمدی، م.ر.، رادگودرزی، ر.، سهیمی ایزدیان، ا.، و فرهودیان، ع. (۱۳۸۲). سه دهه پژوهش‌های بهداشت روان کشور: یک بررسی علم‌سنجی. فصلنامه تازه‌های علوم شناختی، ۵ (۲)، ۱۶-۱.

پاسخ به نقد مقاله

دکتر آفرین رحیمی موقر^۲

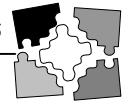
در پاسخ به نامه جناب آقای دکتر سید وحید شریعت در خصوص مقاله «نگرش وابستگان به مواد افیونی و خانواده‌های آنان در مورد تأثیر اعتیاد بر صدمات ناشی از زلزله بم» که در فصلنامه تازه‌های علوم شناختی (شماره پاییز ۱۳۸۲) به چاپ رسیده است، ضمن سپاس از ابراز علاقه‌مندی ایشان به این موضوع و راهنمایی ارزشمندشان، به استحضار ایشان و خوانندگان محترم می‌رساند که این مطالعه در روز پنجم تا دهم پس از زلزله بم طراحی و در فاصله ۱۵ تا ۳۰ روز پس از زلزله به انجام رسید. هنگامی که این مطالعه طراحی می‌شد بررسی نگرش وابستگان به مواد افیونی در این خصوص جزو اهداف مطالعه نبود. هدف مطالعه بررسی شرایط وابستگان به مواد افیونی (معتادان) در طول دو هفته اول پس از

۱- نشانی تماس: تهران، خیابان نایب، انستیتو روانپزشکی تهران و مرکز تحقیقات بهداشت روان.

E-mail: vahid.shariat@gmail.com

۲- نشانی تماس: تهران، خیابان کارگر جنوبی، بالاتر از میدان رازی، پلاک ۶۶۹.

E-mail: rahimia@tums.ac.ir

منابع

سهیمی ایزدیان، ا.، رحیمی موقر، آ.، رادگودرزی، ر.، محمدی، م.ر.، و حسینی، م. (۱۳۸۳). بررسی بروز علائم محرومیت در دو هفته اول بعد از زلزله در معتادان (وابستگان به مواد اپیوئیدی) در بم. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، سال سوم، ۱۳، ۱۴۳-۱۳۳.

رادگودرزی، ر.، رحیمی موقر، آ.، سهیمی ایزدیان، ا.، محمدی، م.ر.، و وزیران، م. (۱۳۸۳). نحوه برخورد سیستم بهداشتی-درمانی با علائم محرومیت وابستگان به مواد افیونی (معتادان) در دو هفته اول پس از زلزله بم. *فصلنامه دانشکده بهداشت و انستیتو بهداشت ایران*، سال سوم، ۳، ۱۴-۱.

Rahimi Movaghar, A., Rad Goodarzi, R., Izadian, E., Mohammadi, M.R., Hosseini, M., Vazirian, M. (2005). The impact of bam earthquake on substance users in the first 2 weeks: A rapid assessment. *Journal of Urban Health*, 82(3), 370-377.

1- rapid situation assessment

زلزله بود که این شرایط شامل میزان و نحوه دسترسی به مواد مصرفی، میزان بروز علائم محرومیت، وضعیت مصرف و نحوه برخورد معتادان و سیستم بهداشتی-درمانی با نیازهای آنها بوده که نتایج آن در سه مقاله دیگر منتشر شده است. لیکن در بدو شروع مطالعه به باورهای در خصوص تأثیرات مثبت مصرف مواد در پیشگیری از صدمات فیزیکی زلزله برخوردیم. چون این موضوع به نظرم بسیار جالب آمد، سریعاً سؤالاتی در این خصوص به تمامی پرسشنامه‌ها اضافه کردیم و نتایج آن را در فصلنامه تازه‌های علوم شناختی (پاییز ۱۳۸۲) به چاپ رساندیم. این مطالعه از نوع بررسی سریع وضعیت^۱ است که معمولاً به صورت کیفی، به سرعت و با حداقل سؤالات لازم صورت می‌گیرد و هدف آن طراحی سریع مداخله می‌باشد. تأثیر مصرف مواد بر آثار روانشناختی ناشی از زلزله موضوع بسیار مهمی است که جناب آقای دکتر شریعت با تیزبینی به آن پرداخته‌اند. به استحضار می‌رسانم که خوشبختانه این موضوع در مطالعه دیگری تحت عنوان «بررسی شیوع اختلال استرس پس از تروما (PTSD) و تغییرات شیوع مصرف مواد و عوامل مؤثر بر آن بر بازماندگان از زلزله ۹ ماه پس از زلزله بم» مورد پژوهش قرار گرفته و ارتباط متقابل PTSD و مصرف مواد در آن بررسی شده است که به زودی نتایج آن منتشر خواهد شد.